

Η ΣΥΝΑΚΡΟΑΣΗ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Έπ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών

Το «τρίτο αυτί»

«Άκουσέ με καλά σ' αυτό που έχω να σου πω!»
Κάτι σημαντικό θα είναι ασφαλώς αυτό που έχουμε να πούμε στον συνομιλητή μας για να επισύρουμε με έμφαση την προσοχή του. Και συνεχίζουμε με αυτό το σημαντικό... Δεν γνωρίζω όμως κατά πόσον διερωτώμεθα για την τυχόν απήχηση που μπορεί να έχει ο λόγος μας σ' εκείνον.

Εκείνου τού είπαμε ν' ανοίξει τ' αυτιά του για ν' ακούσει. Τά δικά μας αυτιά είναι αρκετά ανοιχτά για ν' ακούσουν, έχει μόνο μηχανικά τούς γλωσσικούς ήχους που εκπέμπουμε και απευθύνονται προς τρίτους, αλλά να τούς ακούσουμε όπως αυτός ο τρίτος τούς αντιλαμβάνεται; Γιατί σίγουρα αλλιώς ήχουν στ' αυτιά μας τά λόγια μας, διαφορετικά σ' έναν ουδέτερο ακροατή και αλλιώς ακόμα στ' αυτιά εκείνου που τόν άφορουν άμεσα.

Γιά ν' αντιληφθούμε κατ' αυτόν τόν τρόπον τά λόγια μας, σίγουρα τά δύο αυτιά μας δεν είναι έπαρκή. Γιατί τά δύο αυτιά λειτουργούν επί προσωπικής θέσεως, για μäs. Στην άλλη περίπτωση θα πρέπει «να στήσουμε αυτί» για ν' ακούσουμε όπως ο άλλος θ' άκουγε τά λόγια μας. Έχουμε δηλαδή ανάγκη από ένα «τρίτο αὐτί» που να λειτουργεί μονοφωνικά, που να μπορεί να μεταφέρει ως άκουσμα αυτό που μπόρεσε ν' ακούσει ο τρίτος από τόν λόγο μας.

Αυτό που ζητάμε δεν είναι καθόλου εύκολο. Αυτή ή διαδικασία άπαιτεί «εὐήκοον οὖς» (αὐτί πρόθυμο ν' ακούσει, Παροιμίες κε' 12). Όπου συναντάται συνιστά θείο δώρο κι αυτός που τό κατέχει μπορεί ν' αναφωνήσει με τόν Ήσαϊα: «Κύριος... προσέθηκέν με ὠτίον ακούειν» (Ήσαϊας ν' 4). Πρόκειται λοιπόν για μία πρόσθεση, μία προσθήκη, όπου τό ένα σὺν ένα κάνει... τρία (1+1=3).

Ἡ μάχη τῶν έντυπώσεων

Αὐτό τό σὺν είναι πάρα πολλές φορές λυτρωτικό, γιατί λαμβάνοντας ὑπόψη τόν ακροατή μας στόν τρόπο με τόν ὁποῖο ένδεχομένως μπορεί ν' ακούσει τά λεγόμενα, είναι δυνατόν να προλάβουμε τυχόν αντιδράσεις του.

Γιατί δεν υπάρχουν μόνο τά λεγόμενα: υπάρχουν και τά συμφραζόμενα, και τά κενά λόγου που ο καθένας συμπληρώνει κατά τό δοκούν. Έτσι ή δική μας παρατήρηση για τίς ελλείψεις ή τήν άμέλεια τού συνομιλητή μας παρ' ὅλο ὅτι θέλει να δώσει έμφαση σ' αυτές τίς ελλείψεις ή τήν άμέλειά του για λόγους παιδαγωγικούς τῆς στιγμῆς, ὑπονοεί ως αὐτονόητες τίς ἀρετές του σέ άλλους τομείς ή σέ κάποια άλλη χρονική περίοδο.

Ἡ παρατήρησή μας ὅμως μπορεί να έχει άλλη απήχηση στόν ἴδιο τόν παρατηρούμενο. Γιατί μπορεί να συναντήσει μία θαρθυμία στιγμιαία ή αίσθηση μίας διαρκέστερης μειονεξίας που προοδευτικά να τόν ὠθεῖ σέ μία πεποίθηση για τήν ἀναξιοτήτά του ως ανθρώπου. Ἡ αντίδρασή του μετά ταῦτα, που πιθανόν να χαρακτηριθεῖ ως ὑπεροβική εκ μέρους μας, έγγράφεται σέ ένα τελείως διαφορετικό πλαίσιο ἀπ' αὐτό που συνήθως φανταζόμαστε. Στην οὐσία μένουμε άνοποφίαστοι για τό τί μπορεί να συμβαίνει στόν άλλο.

Ἄν δεν έχουμε αὐτήν τήν άκουστική... εὐαίσθησία ν' ακοῦμε αὐτό που ακούει ο άλλος, δεν αποκλείεται να μὴν ακοῦμε αὐτά που λέμε και ὅπως τά λέμε.

Πόσες φορές δεν έχουμε μείνει με τήν έντύπωση ὅτι μιλήσαμε πάρα πολύ ἤρεμα: σ' ένα τόνο ἀπαλό και χαμηλό: δεν ὑψώσαμε οὔτε μία φορά τή φωνή μας: ὅσα εἶπαμε ἦταν ἀπολύτως εὐκρινῆ και σαφή: χωρίς καμπιάσματα, με μία ροή τού λόγου μοναδική. Μάλιστα ή συνομιλία μας γινόταν με πολλές διακοπές ὥστε να δώσουμε τήν εὐκαιρία και στόν άλλο να μιλήσει, ν' αναπτύξει τά δικά του επιχειρήματα και απόψεις. Διατηρούμε ακόμα τήν πεποίθηση ὅτι ἀναγκαστήμαμε να πούμε στόν άλλο να μὴ φωνάζει και να μὴ χειρονομεί, γιατί κάτι τέτοιο δεν είναι και πολύ εὐπρεπές.

Ἄπεναντίας ο άλλος έχει μείνει με τελείως διαφορετικές έντυπώσεις. Λαγθασμένες λοιπόν έντυπώσεις εκατέρωθεν. Κινδυνεύουμε κυριολεκτικά να χαθούμε σέ μία «μάχη τῶν έντυπώσεων».

Εἶπες εκείνο. Ἐγώ σουσα τό άλλο. Ὑπαινίχθηκες τό τρίτο. Πῶς μοῦ μίλησες ἐμένα έτσι; Δεν σου επιτρέπω

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΝΑΣ

(Μουσικοδιδάσκαλος — Συνθέτης)

Τοῦ Πρωτοπρ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗ
Διευθυντοῦ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Λυκείου Πατρῶν

γ) Ὡσαύτως ἐπιμένει εἰς τὴν ἀκριβῆ μουσικὴν ὀρθογραφίαν. Χειρίζεται ἀνέτως τὴν μουσικὴν γραφὴν. Δὲν παραλείπει ποτὲ τὰ σημεῖα ἐκφράσεως. Χρησιμοποιεῖ μὲ ἀφρονίαν —σπατάλην θὰ ἔλεγα— διέσεις καὶ ὑφέσεις. Ἐνίοτε ἐπαναλαμβάνει καὶ ὑπομησιτικῶς τὰς λεγομένας «φθοράς», διὰ τὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἀλλαγὴν τῆς μουσικῆς κλίμακος. Καὶ ἐν γένει καθοδηγεῖ τὸν ἐκτελεστὴν εἰς πιστὴν ἀπόδοσιν τοῦ μέλους· καὶ τὸν σπουδαστὴν καὶ ἐρευνητὴν εἰς τὴν ἀφογον μουσικὴν γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν. Δὲν διατάζει τὰ διορθώσῃ παλαιότερα μουσικὰ κείμενα, διὰν ἐπισημαίνῃ ὀρθογραφικὴν ἀνωμαλίαν. Ἀκόμη καὶ θὰ διαφωνήσῃ —καὶ ἔχει τὸ πρὸς τοῦτο κῦρος— καὶ πρὸς τοὺς καθιερωμένους παλαιούς διδασκάλους, διὰν τὸ ἀπαιτῇ ἢ ἀκριβεστέρα μουσικὴ γραφὴ, καὶ ἐπιστημονικωτέραν ἐκδοχὴν τοῦ ἀειμνή-

στου Κων)νου Ψάχου, τὸν ὁποῖον ἐξαιρέτως τιμᾷ καὶ ἀκολουθεῖ, ὡς τὸν ἐγκυρότερον μουσικοδιδάσκαλον τῶν νεωτέρων χρόνων, ὁ κ. Πανάς.

Θὰ προσθέσωμεν ὀλίγας λέξεις περὶ τῆς πρωτοτυπίας, ἢ ὁποῖα χαρακτηρίζει τὰ μουσικὰ ἔργα τοῦ κ. Πανᾶ. (Εἰς τὰς πρωιοτυπίας του ἐντάσσεται καὶ ἡ μουσικὴ ἐπένδυσις τοῦ «Πάτερ ἡμῶν» καὶ τοῦ «Πιστεύω». Ὁραία πρωιοτυπία καὶ ἐπιτυχὴς καὶ κατὰλληλος ὡς μουσικὴ προσευχὴ — κυρίως ἐκτὸς Ναοῦ).

Μερικοὶ τὰ θεωροῦν δύσκολα καὶ δυσεκτέλεστα. Ὁ ἴδιος ἀπαντᾷ ὅτι τὰ ἔργα του ἔχουν ἀπαιτήσεις. Ἀπαιτοῦν κατηρητισμένους καὶ συγκεκριμένους ἐκτελεστάς. Δὲν τὰ ἔγραψε διὰ τοὺς ἀρχαίους. Οἱ μὴ διαθέτοντες τὴν ἀπαραίτητον τριβὴν καὶ μουσικὴν ἐμπειρίαν —οἱ ἀδαεῖς καὶ οἱ σχετικῶς ἀνεπαρκεῖς— θὰ ἐπαναλάβουν τὸν μῦθον τῆς ἀλώπεκος ὅτι «ὄμφακὲς εἰσιν» (διότι δὲν τὰ φθάνει τὸ ἀνάστημά των).

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 31 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 τεύχους.

τὰ διατυπώνεις τέτοιες γνώμες γιὰ μένα. Ποιὸς εἶσαι ἐσὺ γιὰ τὰ μὲ προσβάλλεις κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο;

Ἀνάλογα θέβαια μὲ τὴν συναισθηματικὴ φόρτιση τῆς στιγμῆς ἢ ὄλων ἐκείνων τῶν στιγμῶν ποὺ κουδάλαι μεῖσα μας, ἢ ἐν - τύπωση εἶναι καὶ διαφορετικὴ, γιὰ τὸ ἄκουσμα ἀπο - τυπώνεται βαθύτερα, δημιουργεῖται ἓνα αὐλάκι ποὺ εἰσχωρεῖ ἢ θελόνα, κολλάει καὶ ἐπαναλαμβάνει θασανιστικὰ ὅ,τι ἔχει γραφτεῖ στὸ χάραγμα. Ἐνας τέτοιος «δίσκος» ἀχρηστεύεται ὡς πρὸς μίαν ἀντικειμενικὴν ἐκτίμησιν τοῦ διαλόγου.

Ἡ κασέτα

Πιθανὸν τὸ παράδειγμα τῆς κασέτας νὰ εἶναι πιὸ πρόσφορο γιὰ τὴν ἐκ τῶν ὑστέρων μελέτη τῶν ἀντιδράσεών μας στὴν διάρκειά μιᾶς συναντήσεως. Ἡ βιντεοκασέτα θὰ ἦταν τὸ τέλειο, γιὰ τὴν ἐκείνη παίρνει πανοραμικὰ μὲ ἦχο καὶ φῶς, κινήσεις, χειρονομίες, μορφομοῖς καὶ ἀποδίδει σκηνὴς ἀπὸ τὴν παράστασιν. Μία ἀναπαράστασιν χωρὶς ἠχητικὴ καὶ εἰκονικὴ ὑποστήριξιν μένει στὸ κενό. Πλὴν ὅμως κάτι τέτοιο παρουσιάζει σοβαρὰς δυσκολίας λόγῳ ἐλλείψεως μιᾶς ἀνάλογης τεχνικῆς ὑποδομῆς. Πιθανὸν νὰ εἶχε νόημα σὲ μίαν θεραπευτικὴν συνεδρία συμβουλευτικῆς συζήτησιν ἢ ὑπὸ ἐπιπτεῖαν κατάρτιση ποιμαντικῶν συμβούλων στὰ πλαίσια μαθημάτων στὸ πανεπιστήμιον.

Πιὸ εὐκολὴ εἶναι ἡ κατόπιν συμφωνίας ἀποτύπωση ἐνὸς διαλόγου σὲ κασετόφωνο. Συμφωνοῦν ἐκ τῶν προτέρων οἱ διαλεγόμενοι, ὅτι κάποια στιγμή, ὅταν πιά θὰ ἔχει ἀνάψει ἢ κουδέντα θὰ πατηθεῖ τὸ κουμπὶ καὶ θὰ γράφει γιὰ μισὴ ὥρα. Στὴ συνέχεια ὁ καθένας θ' ἀκούσει χωριστὰ τὴν κασέτα καὶ κατόπιν οἱ δύο μαζί.

Εἶναι πολὺ ἐγδεικτικὰ ὅσα ἀποκαλύπτονται μετὰ ἀπὸ τέτοιου τύπου ἀκροάσεις ἢ συν - ακροάσεις. Παρόλο ὅτι καὶ ἐδῶ δὲν εἶναι πάντοτε ἐξασφαλισμένη ἀπόλυτη ἀντικειμενικότητα, ὑπάρχει ἢ δυνατότητα νὰ ἐπέλθῃ κάποια συμφωνία γιὰ τὸ τί λέχτηκε καὶ γιὰ τὸ τί ἀκούστηκε.

Ἡ κασέτα εἶ ν α ἰ ἐ δ ῶ ἀδιάφυστος μάρτυς. Μπορεῖς νὰ τὴ φέρεις πίσω - μπρός, ν' ἀκούσεις τὸν τόνο, τὴν ἔντασιν, τὴν σιωπὴν, τὴν ἀποσιωπήσεις, τοὺς θορύβους.

Ἡ κασέτα εἶναι ἐδῶ κ α ἰ συνάμα δ ἐ ν ε ἰ ν α ... Γιὰ τὴν ἀπὸ κοινοῦ συνακρόαση τῆς κασέτας δὲν σημαίνει καὶ συν - ακρόαση ἐκ μέρους μας τύπου τοῦ τ ρ ῖ τ ο υ α ὕ τ ι ο ὕ. Γιὰ κάτι τέτοιο χρειάζεται εἰλικρινὰ πολλὴ ἀσκήσιν καὶ συχνὴ παράκλησιν πρὸς τὸν Κύριον ποὺ ἀκούει τὴν δεήσιν μας:

«Κύριε... πρόσθεσ μοι ὅτιον ἀκούειν» καὶ ἡ παιδεία κυρίου ἀνοίγει μοι τὰ ὄτα» (Ἠσαῖα ν' 4-5).